

CSORBA CSABA

Kik is a felelősök mindenekelőtt?

Salamon Konrád a Magyar Napló 2018. novemberi számában megjelent cikkének (*Írók, forradalom, köztársaság*) végén kimondja az ítéletet: Trianon páratlan súlyosságáért a felelősség „mindenekelőtt azokat a szélsőbaloldali erőket terheli, akik miatt Magyarország nem jelenhetett meg idejében a békekonferencián – azaz a kommunistákat és szövetségeseiket”.

Való igaz, a szélsőbaloldali államcsíny, a kommunista veszély ideális hivatkozási alap volt az antant vezetői számára. De tartozunk azzal az igazságnak, hogy a „történelmi Magyarország” koporsójában a kommunisták hatalomra kerülése csak az utolsó szög volt. A „koporsónkat” valójában a magyar politikai elit azonban (akarva-akaratlanul) sokkal hamarabb kezdte ácsolni, tálcán kínálva a nemzetiségeknek és az antantnak a „jobbnál jobb” hivatkozási alapokat a drasztikus határváltoztatásokra.

Az „őszirózsás” forradalom eufóriájában részeseek voltak íróink, költőink is, akik nem is sejtették, hogy nemzetünk olyan katasztrófája következhet be hónapokon belül, amely felülmúlja az addigi ezer esztendő minden baját, tragédiáját. De a Monarchiától való megszabadulás öröme aligha róható föl az irodalmároknak. Politikusaink és katonai vezetésünk kétségbeejtő vaksága és naivitása ásta egyre mélyebbre nemzetünk sírját.

Trianoni tragédiánknak a forradalom és a padovai fegyverszünet nem eredője, hanem csupán egyik „szerepny” lépcsőfoka.

A magyar országvezetés egyáltalán nem volt tudatában annak, hogy mit kockáztat a Szarajevót követő ultimátummal. Nem ismerték az antant céljainak részleteit, a Monarchia nemzetiségeinek szervezkedését. S még 1919-1920-ban sem ébredtek rá arra, hogy milyen áttéphetetlen háló fonódott országunk köré.

A korai magyar történelem búvárlásával töltöttem el több mint fél évszázadot, s leginkább a hadtörténet,

kiemelten a határaink védelmének szervezése foglalkoztatott. Az utóbbi években egyre inkább közeledve időben közelmúltunkhoz és jelenünkhöz, rádöbbenem arra, hogy évszázadaink során hogyan közeledett országunk lépésről lépésre a trianoni katasztrófához.

A Habsburg-dinasztia Magyarország fölötti évszázadokig tartó uralma voltaképpen elkerülhető lett volna. De föl vállaltuk, ugyanakkor (kezdetől fogva) megpróbáltunk kibújni is alóla. Próbálkozásaink 1918-ig sikertelenek maradtak. S amikor ez végre „vér nélkül” sikerült (nem számítva a világháborús harctéri százazrek áldozatát), akkor az államközösségnek szinte minden átkát nekünk kellett viselnünk.

1867–1918 között az államközösségnek formálisan egyenjogú tagjai voltunk a Monarchia többi tartományával. A „boldogító” kiegyezés rendszere 1918-ban vált lemoshatatlan átkunkká a külföld szemében. Ebben a fél évszázadban sikerült megtorpedózni minden kísérletet arra, hogy több pólusú legyen a Monarchia. Gondoljuk csak el, ha 1914-ben egyenrangú félként ott ült volna a császár- király asztalánál a cseh és a horvát miniszterelnök is, mennyivel nehezebb lett volna a cseh, illetve a délszláv ügynökök dolga a háborús felelősség áthárítása ügyében. Talán lehetett volna más a Monarchia Balkán-politikája, és akkor a szarajevói kérdés is másként alakulhatott volna. A magyar nemzetiségi politika szépitgetése sem lehet döntő Trianon-ellenes érv. A nemzetiségek hosszú éveken keresztül gondosan építgetett és 1914 után csúcsra járatott lejárato kampányát a magyar politikai vezetés részleteiben nem ismerte, illetve lebecsülte, s nem próbálkozott ellenkampánnyal. 1919-20-ban pedig már késő volt.

De mindezek a végzetessé váló hibák még kiküszöbölhetőek lettek volna. Elveken ugyanis lehet vitatkozni, példának okáért az antanthatalmak nemzetiségi politikája is igencsak messze állt attól az „ideálistól”, amit rajtuk követeltek. Gondoljunk az amerikai „olvasztótégelyre”, a békeszerződések után Írország Angliából való kiválására, a gyarmatokra stb.

A legfőbb elv valójában az volt 1918-ban csakúgy, mint előtte évezredekken keresztül és napjainkban is, hogy *a győztesnek mindig igaza van!* Vagyis valójában végső soron az erő dönt el mindent. A csehek, szerbek, románok egyszerűen fokozatosan megszállták (engedéllyel vagy anélkül, ürügyet keresve és találva) Magyarország szinte teljes területét. A változó és az antant által el nem ismert polgári, majd baloldali kormányok tehetetlenek voltak. Az antant csak

Az alábbiakban közöljük Csorba Csaba Salamon Konrád *Írók, forradalom, köztársaság* című írásával kapcsolatos észrevételeit, valamint Salamon Konrád válaszát. A vitát ezzel a szerkesztőség a folyóirat keretein belül lezártnak tekinti. Amennyiben olvasóinknak további kiegészítése vagy észrevétele van, javasoljuk a párbeszéd szakfolyóiratban történő folytatását.

néhány fős katonai missziót állomásoztatott fővárosunkban, az antant haderő nem lépett föl a cseh, szerb, román túlkapásokkal szemben, szemet hunytak a brutalitás, gyilkosságok és gátlástalan rablások híreit hallva.

A Magyarország kárára az antanttal kötött előzetes megállapodásokat minden aggály nélkül hagyták jóvá, s utólag is alig-alig változtattak rajta, hiszen a „szövetéséges államok” már minden követelésüket, sőt annál is többet a kezükben tartottak. Még „örülhettünk”, hogy a kikerekedő „győztes kisországok” mohóságát mégsem szolgálták ki teljes egészében, mert akkor nem-hogy 93 ezer km² lett volna országunk területe, hanem még az ötvenezret sem érte volna el.

Az 1914 előtti, illetve 1914–1917 közötti végzetes politikai hibáink még 1918-19-ben is jórészt (talán teljes egészében is!?) kijavíthatók lettek volna, ha nem szereljük le a hadseregünket, s vannak alkalmas katonai vezetőink. Ne feledjük: a cseheknek a Monarchiában nem volt saját hadseregük, s 1918-19-ben sem volt megfelelő saját tisztikaruk. Az Erdélybe bevonuló kezdeti román csapatok bohózatba illők voltak a kortársak szerint. Románia és Szerbia haderejét 1914–1917-ben a német–magyar csapatok egyszer már tönkreverték. Az antant ezen a fronton nem

akart (tudott) már nagyarányú háborút felvállalni, más, távolabbi frontokon (Dél-Balkán) volt szükség inkább katonákra. A Kárpátok íve tartható lett volna. Természetesen ehhez kellett volna egy stabil, tetterős kormány. Ennek hiánya volt az, ami reményeinket végképp összetörte. Szánalmas, döbbenetes, hogyan tudta átvenni a hatalmat Károlyi, s hogyan tudták, szánandóan egyszerű trükkel őt (aki egyébként totálisan alkalmatlan volt az ország vezetésére akkor és ott) félreállítani. S a néhány tucat, orosz földön kiképzett kommunista hatalomra kerülése a végzetet végképp elkerülhetlenné tette.

A legszomorúbb az, hogy 1920 után a naiv álmodozás, az illúziók, a nemzetközi politika mechanizmusának nem ismerete újabb katasztrófákhoz vezetett. Az sem lehet vigasztaló számunkra, hogy a trianoni „békemű” egy évszázad alatt darabjaira hullott (s ez a folyamat még korántsem fejeződött be!).

Történéseink, íróink, valamennyi magyar egyetlen dologban bízhat sziklaszilárdan: a történelemben soha nem voltak, és soha nem is lesznek végleges állapotok! Az egyes ember számára azonban kissé sovány vigasz lehet ez: mert ki tudja, a (kedvező) változásokra éveket, évtizedeket vagy évszázadokat kell várunk...

SALAMON KONRÁD

Ne beszéljünk el egymás mellett

Szekfü Gyula 1943–44 fordulóján, érzékelve a második világháború következtében várható újabb magyar tragédiát, az okokat keresve az 1867-es kiegyezés után történekre tekintett vissza, mert akkor – Ady szavaival – „utat veszítettünk”. A XX. század elejére ugyanis a magyar társadalmon belüli feszültségek rendkívül kiéleződtek, mindenekelőtt a földkérdés és a választójogi kérdés korszerű rendezésének hiánya miatt, s a vesztes háború végén ezek az ellentétek a gyűlöletig fokozódtak. Ennek következtében mind a szélsőséges baloldali, mind a szélsőséges jobboldali irányzatok könnyen találtak maguknak követőket (vörösterror, fehérterror), ami lehetlenné tette a szükségessé vált nemzeti összefogás tartós megteremtését.

A világháborús vereséggel kapcsolatban nem szoktunk arra gondolni, hogy a központi hatalmak sorsa

1917. április 6-án az Egyesült Államok hadba lépésével megpecsételődött, s vereségük ettől kezdve már csak idő kérdése volt. 1918 őszére a központi hatalmak teljesen kimerültek, s képtelenek voltak a háború folytatására. (1920-ban viszont megváltozott a katonai helyzet. A győztes nyugati hadseregeket leszerelték, az amerikaiak hazamentek, így a Kemál vezette törökök fegyverrel változtatták meg a rájuk kényszerített békeszerződést.)

1918 novemberében a győztes hatalmak már a fegyverszüneti szerződésekben is kemény feltételeket diktáltak. S itt kénytelen vagyok a bírált cikkemben közölteket részben megismételni, mert Csorba Csaba az általam leírtaknak az ellenkezőjét állítja. Ezt megteheti, de ha nem bizonyítja állításaim alaptalanságát, akkor értelmetlenül elbeszélünk egymás mellett. Tehát: a Bécs által aláírt és 1918. november 4-én életbe lépett padovai fegyverszüneti szerződés 2. pontja előírta az osztrák–magyar hadsereg teljes leszerelését, a 4. pont pedig arról rendelkezett, hogy a győztes hatalmak hadseregei Ausztria–Magyarország területén megszállhatnak minden stratégiai pontot, amelyet